

Korona lat upp dyr millum stovnar

Tá koronufarsóttin gjørdi innrás í Føroyum, vórðu nýggjar dyr latnar upp millum granskingarstovnar. Granskarar á fleiri ymiskum stovnum fóru at arbeiða saman um granskingarverkætlanir um COVID-19. Tað gjørdi tað møguligt at gagnnýta dátur og førleikar betri og røkka úrslitum skjótari.

Eftir Dagmar Joensen-Næs

Korona tók heilsu- og myndugleikar og heilsustarvsfólk á bóli, tá fyrstu tilburðirnir vísu seg tíðliga í vár. Talið á tilburðum óktist við øðiligari ferð, og myndugleikar og læknar høvdu úr at gera at lofta teimum sjúku og finna skipanir, ið skuldu fyrbyggja, at smittan fór heilt av kós.

Føroyar valdu eina aðra kós enn danir at handfara sjúkuna, og tað vakti áhuga aðrastaðni. Landslæknin, Lars Fodgaard Møller, var fleiri ferðir frammi í útlenskum fjølmiðlum og greiddi frá koronustøðuni í Føroyum.

- Vit sóu, at danskir granskarar byrjaðu at hava áhuga fyri føroyskum dátum. Eg helt tað vera umráðandi, at vit gagnnýttu føroysku dáturnar til gransking í Føroyum. Vit hava betri fortreytir at gera tað, og

samstundis kunnu vit læra nógv av tí, sigur Shahin Gaini, granskari í infektiónsmedisini og yvirlækni á Landssjúkrahúsinum.

TOYMI FRÁ YMSUM STOVNUM

Hann tók stig til at seta saman eitt toymi av granskarum frá fleiri ymiskum granskingarstovnum. Granskarar frá Landssjúkrahúsinum, Deildini fyri Arbeiðs- og Almannaheilsu, Fróðskaparsetrinum og Heilsufrøðiligu Starvsstovuni samdust um at arbeiða saman. Eisini Landslæknin og Ílegusavnið vóru við í samstarvinum.

- Vit settu okkum saman og gjørdi eina ætlan fyri, hvørjar granskingarverkætlanir vit skuldu hava. Øll vóru ikki við í øllum, men vit vóru grundleggjandi samd um at samstarva, sigur Shahin Gaini.

Umsóknir vórðu sendar um figg-

ing í Danmark og Føroyum til fleiri verkætlanir. Tað eydnaðist at fáa fleiri milliúnir krónur at arbeiða við.

- Granskingarbólkar kappast vanligi eitt sindur um figging og úrslit, men í hesum føri vóru øll samd um at draga somu línu og leggja aðra gransking til viks eina tíð. Vit eru ógvuliga fá í Føroyum, sum granska í infektión, og vit høvdu ongantíð kunna rokkið so nógvum úrslitum, um granskarar, ið vanligi arbeiða við øðrum evnum, ikki høvdu verið til reiðar at savna seg um hetta í staðin, sigur Shahin Gaini.

TVØRFAKLIGT SAMSTARV

Ein teirra, ið legði alt annað til viks, var Maria Skaalum Petersen, granskari í heilsuvísindum og leiðari á Deildin fyri Heilsu- og Sjúkrarøktarvísindi á Fróðskaparsetrinum. Hon granskar vanligi í sjúkum sum demens og parkinson, men seinastu mánaðirnar hevur hon í staðin sitið og greinað dátur um andevni og sjúkueyðkenni hjá koronusjúklingum.

- Tað hevur verið ógvuliga stuttligt at kunna samstarva tvørfakligt við einum felags endamáli. Eg siti og arbeiði við dátum, sum eg havi staðið fyri at innsavna, men tað er gott at vita, at onnur eru áhugaði í

tí, sum eg geri, og at kunna sparra við tey, tá ivamál stinga seg upp, ella tá greinar verða skrivaðar, sigur hon.

Hon ivaðist ikki, tá hon varð spurd, um hon vildi granska í COVID-19.

- Hetta evnið er viðkomandi fyri øll, og hetta var nakað, vit máttu gera, og tað skuldi vera her og nú. Harumframt gjørdi koronustøðan eisini, at tað bar illa til hjá mær at gera tað, sum eg vanligi fáist við.

Umframt at savna og greina dátur frá koronusjúklingum hevur Maria Skaalum Petersen eisini gjørt ein part av tí fyrireikandi arbeiðnum fyri granskaratoymið.

- Infektión er ikki mín fremsti førleiki, men eg havi drúgvur royndir við at gera epidemiologiska gransking. Eg havi millum annað syrgt fyri, at øll loyvur eru fingin til verkætlanirnar, og havi verið við til at tryggja figging til tær, sigur hon.

Shahin Gaini er væl nøgdur við úrslitini, sum granskingartoymið hevur rokkið higartil.

- Vit hava sent fyra greinar til eftirmetingar á høgt virdum vísindaligum tíðarritum, og ein er longu útgivin. Allar verkætlanirnar eru reint føroyskar, har allir rithøvundarnir eru føroyingar, og tað er eisini heilt serligt, sigur Shahin Gaini.

Stuðul til bráðneyðuga COVID-19 gransking

Granskingarráðið játtaði í vár serligan stuðul til granskingarverkætlanir í sambandi við COVID-19. Stuðulin kom frá Granskingargrunninum, Sjúkrakassagrunninum og fleiri vinnufyrirøkum.

HESAR VERKÆTLANIR FINGU STUÐUL TIL COVID-19 GRANSKING:

Korona í Føroyum - Shahin Gaini
Leikluturin hjá serfrøðingum og myndugleikum - Heini í Skorini
Stuðlandi leiðslu hjá lærarum - Kalpana Vijayarathan
Ílegur hjá einstaklinginum - Noomi O. Gregersen
Heilsustøðan hjá áttati ára gomlum føroyingum - Eina H. Eliassen
Næmingar í Koronaskúlanum - Katrin av Kák
Kristnilív heima - Jan Jensen
Virusvariantar - Debes H. Christiansen
Staðbundin til netbundin undirvísing - Erla Olsen
Korona dagbøkur - Erika A. Hayfield
Búskaparligar avleiðingar - Unn Laksá
Politisk leiðsla og samskipti - Jens Christian Svabo Justinussen
Sálarheilsan hjá barnakonum - Sanne Storm
Viðmælt sóttarhald - Maria Skaalum Petersen
Sálarheilsan hjá arbeiðstakarum - Annika Helgadóttir Davidsen

VINNUFYRITØKURNAR, SUM HAVA STUÐLAÐ COVID-19 ÁTAKINUM ERU:

Poul Michelsen samtakið, Bank Nordik, Articon, MEST, LÍV, Tjaldur og Magn.

Granskarar frá ymiskum granskingarstovnum hava samstarvað um at savna dátur um føroyskar koronusjúklingar.